

met dit loffelijk streven een zekere voorbarigheid gepaard gaat. Ik bedoel hiermede dit: de meer los-lyrische kunst van een Matisse kan men zien als een geïsoleerde geestesdaad — het accent valt op de persoonlijkheid. Hoogstens kan men zeggen, dat deze kunstenaar weleens wat à te bewust zijn intuïtieve „onbewustheid” handhaaft. Bij een architectonische kunst valt daarentegen het accent nooit op de persoonlijkheid. Zij is, zij moet zijn, boven het persoonlijke uit; dit ligt reeds in het woordje architectonisch besloten. Zulk een kunst veronderstelt een gemeenschapsstijl, een gemeenschapsleven. Deze „gemeenschap” nu is feitelijk nog niet aanwezig.

Men zal hier wellicht opmerken dat ook Cézanne reeds streefde naar het min of meer boven-persoonlijke. Doch het uitte zich als een tasten in 't donker, als een zoeken naar nieuwe waarden; en als zoodanig aanvaarden wij het geheel. Bij Picasso is het geen zoeken: het is er... en toch voelen wij, ergens diep in ons hart, dat „het” er nog niet zijn kan. Het heeft er den schijn van, dat Picasso — geboren aestheet en egoïst — uit het individualisme, langs zuiver aesthetische lijnen zich evolueerend, tot een meer boven-persoonlijk levensbesef kwam; ja zelfs, men kan zich sommige van deze neo-classieke beelden moeilijk anders denken of aanvoelen, dan gedragen door een rijp cultuurleven. Doch het fascinerende van Picasso is juist, dat hij overtuigt en tevens argwaan wekt, dat in zijn werken schijn en echtheid zoo wonderbaarlijk dooreengestremeld zijn, dat men ze niet meer uiteenrafelen kan. Iets is er in mij, dat mij altijd heeft gewaarschuwd tegen Picasso's architectonisch-monumentale werken. Dit is geen weten, het is geen denken maar een voelen. Men kan deze dingen niet bewijzen. Ik zou hier onmogelijk het woordje forceeren kunnen uitspreken. Evenmin zou ik Picasso opportunist of illusionist willen noemen. Ik verwacht van den in-dezen-zin „moderneren” kunstenaar geenszins, dat hij S.D.A.P.-er zal zijn of worden. Er zijn wellicht andere, of vele wijzen om er te komen. Dit alleen weet ik zeker: men komt er niet zonder een volstreekte overgave — en zulk eene overgave vindt ge niet bij Picasso! — Door zijn ongelooflijke fijn-besnaardheid, door zijn ontvankelijke en licht-ontvlambare genialiteit, wist hij zich instrument in handen van den hooger en Tijdgeest en was zodoende een baanbreker voor komende geslachten. Met dit al heeft Picasso den Tijdgeest slechts ten deele verstaan: hij heeft zijn tijd niet begrepen zooals Van Gogh den zijnen begreep. Hij was geen baanbreker zooals Van Gogh dat was. Zonder zijn ontdekking van het cubisme ook te willen onderschatten, doen wij goed te realiseren dat de nieuwe perspectieven, die Picasso voor ons geopend heeft, meer van specialistisch-artistieke dan van algemeen-menschelijke waarde zijn; en dat er immer iets tijdelijks aan deze ontdekkingen kleeft. Ik wil hiermede niet zeggen dat Picasso geen werken van